

Korrektur – et boost til troværdig

Er der et godt argument for at korektur er vigtigt? At det er besværet værd, at læse en tekst igennem en gang til med fejlbrillerne? Ja, og beviset skulle gerne være de to sætninger du lige har læst. For fejl fjerner fokus fra tekstens indhold, og de får skribenten til at fremstå utroværdig, sjusket og inkompetent.

Af **Hans Christian Gørup Nielsen** Redaktør og korrekturlæser på RetorikMagasinet.

Jeg vil i denne artikel dels prøve at udrede nogle af de misforståelser der er om nyt og gammelt komma, og dels gennemgå nogle typiske fejl.

Der opstår typisk forvirring når kommaet skal sættes. For hvad er forskellen på det gamle og det nye komma egentlig, og blev det ny komma ikke afskaffet igen?

Det nye komma

Hvis ret skal være ret, er der faktisk ikke noget der hedder det nye komma længere. Kommakrigen blev afblæst allerede i 2003 efter devisen ”if you can’t beat them, join them”. Det nye komma blev slået sammen med det grammatiske komma hvorefter det bare blev gjort valgfrit om man vil sætte kommaer foran ledsætninger eller ej. Og det var netop reglen om at kommaer skulle udelades foran ledsætninger der kendetegnede det nye komma.

Derfor, hvis man gerne vil sætte korrekt komma, har man to muligheder: Man kan enten fortsætte med det grammatiske komma og sætte komma hver gang der kommer et nyt udsagnsled og grundled, eller man kan kaste sig ud i at udelade kommaet foran sine ledsætninger, det såkaldte startkomma, en regel jeg vil gennemgå nu.

Hvis man ved hvad et trappediagram er (nogen kalder det også en sætningstrappe), er man godt på vej mod at mestre det nye komma. Så skal man nemlig bare huske at når trappen går nedad, skal der ikke være komma, mens der stadig skal være komma når trappen går ligeud (som mellem to sideordnede sætninger) eller opad. Hvis man derimod tænker trappedia-hvad?, kommer her den korte forklaring: Vi

starter med ikke-prøven som bruges når man skal afgøre om en sætning er en helsætning eller ledsætning. Ikke-prøven går ud på at man tager den sætning man er tvivl om, og prøver at tilføje ordet ’ikke’. Hvis ’ikke’ kiler sig ned mellem udsagnsleddet (bollen) og grundledet (krydset), er det en ledsætning, og så må man udelade det førnævnte startkomma.

Et eksempel hvor trappen går ligeud:

Manden er glad, og han drikker mange øl.

Her drejer det sig om to sideordnede helsætninger fordi ’ikke’ lod være med at kile sig ned mellem grund- og udsagnsled. Derfor skal der være komma mellem de to sætninger lige meget hvilket slags komma man bekender sig til.

Et eksempel hvor trappen går nedad:

Manden er glad fordi han har drukket mange øl.

Her drejer det sig om en helsætning og en ledsætning fordi ’ikke’ kilede sig ned mellem ’han’ og ’har’, og derfor kan startkommaet foran ’fordi’ udelades. Havde der nu været endnu en ledsætning, fx ”Manden er glad fordi han har drukket mange øl der smagte godt”, kan startkommaet selvfølgelig udelades foran begge ledsætninger.

Det er måden at sætte nyt komma på, men som sagt er det grammatiske stadig tilladt. Bare man har et system og er konsekvent. Den tredje variant, det berømte pausekomma (læs: tilfældigt komma), vil jeg ud fra et troværdighedssynspunkt ikke anbefale nogen. Hvis du stadig er i tvivl om hvornår kommaet må udelades, foreslår jeg at du prøver at læse et par artikler i RetorikMagasinet mens du udelukkende

En god rutine til korrekturlæsning

1. Læs teksten højt, så er det nemmere at fange fejlene.
2. Tag dig tid, korrektur med ekspresfart er ikke grundig korrektur.
3. Læs teksten igennem flere gange med forskelligt fokus, fx kommafokus ved første gennemlæsning, fokus på store og små bogstaver ved anden osv.

heden

fokuserer på kommaerne. Vi udelader nemlig startkomma, og nogle gange er det bare bedst at se hvordan det ser ud i praksis.

Syv typiske fejl

Jeg har for eksemplets skyld produceret en tekst med syv almindelige fejl som jeg tit støder på. Den kan ses i faktaboksen til højre. I den blå boks nedenfor kan du læse forklaringerne.

Det er uden for diskussion at form og indhold hænger sammen. En fejlfyldt tekst sår indirekte tvivl om indholdet. Men det omvendte gælder også, nemlig at en korrekt tekst bidrager til at styrke indholdet. Og hvem er ikke interesseret i at få sit budskab til at fremstå stærkest muligt?

Find syv typiske fejl

Det er vigtigt, at kunne læse korrektur. Det har man hørt før, især hvis man arbejder indenfor kommunikationsbranchen. Men alligevel er det ikke alle der kontrollerer deres tekster når de er færdige med dem. I stedet for at ligge sig i selen stoler de blindt på stavekontrollen i deres computer program. Og det giver mange fejl. Derfor skal der lyde en opfordring: læs korrektur på Jeres tekster!

Forklaringen på de syv fejl

Komma foran at: Den første fejl er kommaet foran ”at kunne læse korrektur”. Mange har lært i folkeskolen at der skal være komma foran ’at’, og det skal der også i mange tilfælde, men ikke altid. Så hvis man bevidstløst følger ’komma foran at’-reglen, kommer man også til at sætte komma foran en infinitivhelhed som ”at kunne læse korrektur” der ikke er en sætning og derfor heller ikke trækker et komma.

Et eller to ord: Den næste fejl er ’indenfor’. Biordet ’inden’ og forholdsordet ’for’ skal stå hver for sig når de optræder i forbindelse med en styrelse, i dette tilfælde ’kommunikationsbranchen’. Hvis der derimod ikke er en styrelse, skal de skrives sammen. Altså: ”Han arbejder inden for branchen”, men ”han står indenfor” i modsætning til Gene Kelly (der danser i regnen udenfor).

Nutids-r: Så kommer der en klassiker, det manglende nutids-r. Reglen er simpel: Erstat det ord du er i tvivl om, med et ord hvor du er helt sikker, fx ’løbe’. ”Men det er alligevel ikke alle der løber deres tekster” lyder måske dumt, men man er ikke i tvivl om at det ikke hedder ”der løbe deres tekster”.

Ligge eller lægge: Det er nemt at få byttet om på de udsagnsord som trækker et genstandsled, og dem som ikke gør. De ord som trækker genstandsled, og som typisk

bliver brugt forkert, er ’lægge’, ’sætte’ og ’sprænge’. Deres modsætninger er ’ligge’, ’sidde’ og ’springe’, og de trækker ikke genstandsled. ”at ligge sig i selen” i fjerde sætning er altså forkert fordi ’sig’ står som genstandsled, og ’ligge’ trækker ikke genstandsled, det gør ’lægge’.

Navneord: Sammensatte navneord skrives i ét ord på dansk. På engelsk skrives de i to ord, og derfor kan man godt komme i tvivl når man står med et ord fra engelsk, fx ’computer programme’. Men ikke desto mindre skal det altså skrives i ét ord på dansk, computerprogram.

Kolon: Der skal være stort bogstav efter kolon hvis der kommer en helsætning. Hvis det er en ledsætning eller et sætningsemne, skal man starte med småt. Derfor skal ’læs’ være med stort i ”Læs korrektur på ...”. Hvis du undrer dig over hvorfor det er en helsætning når den tilsyneladende ikke indeholder hverken et personbøjet udsagnsord (et ord man kan sætte ’jeg’ foran) eller et grundled, er grunden enkel: Bydeformen ’læs’ dækker over begge dele, der kunne lige så godt have stået ”du skal læse...”.

Stort eller lille: ’Jeres’ skal altid være med lille. Det er kun ’I’, ’De’, ’Dem’ og ’Deres’ der skal være med stort når man henvender sig til nogen.